

**บทวนคำอธิบายว่าด้วยปัญหาไฟใต้เกิดจากความขัดแย้ง
ทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมาย : กรณีศึกษาความรุนแรง
ต่อนักการเมือง พ.ศ. 2547-2562**

บทคัดย่อ _____

อนวัช จันทร์หงษ์¹

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่อง “ความรุนแรงต่อนักการเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2547-2562): รูปแบบและปัจจัยของความรุนแรง” โดยมีเป้าหมายเพื่อทบทวนคำอธิบายของรัฐไทยต่อสังคมที่ว่า สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุสำคัญมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมายซึ่งมีนักการเมืองในพื้นที่เป็นตัวแสดงสำคัญที่อยู่เบื้องหลัง ผลการศึกษาพบว่า เมื่อวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดความรุนแรงต่อนักการเมืองอันมีสาเหตุจากการแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมือง พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความถึงพร้อมของเหตุปัจจัยทั้งในระดับโครงสร้างและระดับปัจเจกบุคคล หลายประการเอื้อให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงสถิติคำอธิบายข้างต้นกลับมีน้ำหนักน้อยเกินไปต่อการอธิบายว่าการแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมืองเป็นสาเหตุหลักของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลเชิงสถิติยังบ่งชี้อีกว่าชุดคำอธิบายว่าด้วยสงครามแบ่งแยกดินแดนจะเป็นหนทางไปสู่ความเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่ถูกปิดบังอำพรางไว้ด้วยคำอธิบายเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมาย

คำสำคัญ: ความรุนแรง, อำนาจทางการเมือง, ผลประโยชน์, ธุรกิจผิดกฎหมาย, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Received: 12 November 2022 Revised: 24 December 2022 Accepted: 25 December 2022

¹ นักศึกษาปริญญาโท, คณะรัฐศาสตร์ สาขาการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เลขที่ 2 ถนนท่าพระจันทร์, แขวงพระบรมมหาราชวัง, เขตพระนคร, กรุงเทพมหานคร 10200, อีเมล anawat.chanhong@gmail.com.

A revision of Thai nation-state's explanation that political conflicts, interests, and illegal business: a case study of violence against politicians during 2004-2019

Abstract _____

Anawat Chanhong²

This article is a part of a study, “A violence against politicians in southern border provinces (2004-2019): Formation and violent factors.” The aim of examining this phenomenon is to revise the Thai state’s explanation that political conflicts, interests, and illegal business mainly caused the ongoing insurgency, in which the politicians in southern border provinces play an essential role behind. The study found that analyzing violence against politicians caused by the struggle for interests and political power’ framework certainly supported the state explanation because structural and actor factors lead to this conclusion. However, by considering the statistics, this claim is too light to describe the main cause of insurgency in deep sought. Moreover, statistical data also indicates that the concept of separatist war might lead to understanding the root cause of conflict, on the other hand, is concealed by the state explanation.

Keywords: violence, political power, interests, illegal business, southern border provinces

Received: 12 November 2022 Revised: 24 December 2022 Accepted: 25 December 2022

² A master’s degree student, Department of Politics and Government, Faculty of Political Science, Thammasat University, 2 Phra Chan Alley, Phra Borom Maha Ratchawang, Phra Nakhon, Bangkok 10200, email: anawat.chanhong@gmail.com.

บทนำ

เมื่อเผชิญกับการปะทุขึ้นของสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา นอกเหนือจากปฏิบัติการทางกายภาพแล้วรัฐไทยยังใช้ปฏิบัติการทางความคิดเพื่อลดความเป็น การเมืองของปัญหาดังกล่าวด้วยการผลิตสร้างชุดคำอธิบายเพื่อผลักปัญหาข้างต้นให้ถอยห่างจากการรบกวน ระเบียบอำนาจของรัฐไทยไปอยู่ในอาณาบริเวณของอาชญากรรมปกติ (รอมฎอน ปันจอร์, 2558) ประเด็นที่ ของศึกษาชิ้นนี้เพ่งความสนใจคือในคำอธิบายที่ถูกผลิตสร้างโดยรัฐเหล่านี้มีหนึ่งตัวแสดงสำคัญคือนักการเมือง ในพื้นที่ อันจะเห็นประเด็นดังกล่าวได้อย่างชัดเจนจากชี้แจงต่อสาธารณะของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีบทบาทสำคัญต่อ การแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 พล.อ.ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กล่าวว่า สถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นั้นเรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้นไม่เกี่ยวกับกลุ่ม กองโจรแบ่งแยกดินแดน ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องส่วนตัวและเรื่องของการเมือง (เหมือนฝัน สงชัย, 2547) เช่นเดียวกับในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2548 พล.ต.ท.อดุลย์ แสงสิงห์แก้ว ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 9 กล่าวว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีอยู่หลายประการ โดยเฉพาะปัญหาผู้มีอิทธิพลค้าของ เลื่อนผิดกฎหมายซึ่งนักการเมืองท้องถิ่นมีส่วนเกี่ยวข้อง ต่อไปจะดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายที่ยังโยงกับเหตุการณ์ ความไม่สงบและเชื่อว่าจะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ (ผู้จัดการออนไลน์, 2548)

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2549 พ.อ.เชาวลิต ศรีศิลป์นันท์ รองผู้บัญชาการกองพลพัฒนาและพิทักษ์ ทรัพยากรและรองผู้บัญชาการกองกำลังศรีสุนทรรับผิดชอบดูแลงานด้านความมั่นคงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อธิบายว่า สาเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นประเด็นความแตกต่าง ไม่เข้าใจกันเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ปัญหาความยุติธรรม ปัญหายาเสพติด การค้าของเถื่อน น้ำมันเถื่อน ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น ถูกผูกโยงกันเป็นเงื่อนปมขึ้น ส่วนตัวเห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากหลายด้าน สื่อมวลชนซึ่งไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริงก็เหมารวมว่าเป็นเหตุการณ์ความ มั่นคงทั้งสิ้น (สำนักข่าวอิศรา, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอีกคน พล.อ.บุญรอด สมทัศน์ ให้สัมภาษณ์ในวันที่ 7 เมษายน 2550 ว่า สาเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดน ภาคใต้มีความซับซ้อน โดยเริ่มจากมีขบวนการแบ่งแยกดินแดน แล้วมาเชื่อมโยงหลายกลุ่มทั้งกลุ่มการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มค้าของหนีภาษี และกลุ่มพ่อค้า ยาเสพติด (คมชัดลึก, 2550)

และในอีก 2 ปีต่อมา เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในฐานะที่เคยเป็นแม่ทัพ ภาคที่ 4 พล.อ.ทรงกิตติ จักกาบาตร์ ถูกสัมภาษณ์ถึงสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า “กลุ่ม ที่ก่อเหตุเป็นกลุ่มโจรแบ่งแยกดินแดน นักการเมืองหรือกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ในพื้นที่?” พล.อ.ทรงกิตติให้คำ ตอบว่า “ก็ทั้งหมด ปัญหาภาคใต้มีมานาน และเป็นการพัฒนามาเรื่อย ๆ” (สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก, 2552)

แม้กระทั่งล่วงเลยเข้าทศวรรษ 2560 พล.ท.ปิยวัฒน์ นาควานิช แม่ทัพภาคที่ 4 ก็ยังคงผลิตสร้างคำอธิบายแบบเดิมว่าสาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้มาจากอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดน แต่สาเหตุที่ทำให้ปัญหาไฟใต้ไม่มอดดับลงมาจากปัญหาผลประโยชน์ของกลุ่มตระกูลการเมืองและผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ และการว่าจ้างให้ก่อเหตุความรุนแรงจากกลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย (สำนักข่าวอิศรา, 2561)

จากการเรียงหน้ากันให้สัมภาษณ์สื่อถึงสาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบของบุคคลสำคัญของรัฐดังอภิปรายข้างต้น ประเด็นที่น่าสนใจคือตลอดระยะเวลา 15 ปี ของปัญหาไฟใต้ ไม่ว่าสถานการณ์มีพลวัตไปอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการเมืองการเลือกตั้งในพื้นที่รวมทั้งระดับชาติมีพัฒนาการดำเนินไปถึงจุดไหน นักการเมืองในพื้นที่ก็ยังคงเป็นจำเลยสังคมเสมอว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังปัญหาไฟใต้ บทความชิ้นนี้มีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจและสนทนากับความต่อเนื่องของสายธารความคิดที่ว่า สาเหตุประการสำคัญของปัญหาไฟใต้มาจากความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมายโดยมีนักการเมืองในพื้นที่เป็นตัวแสดงสำคัญอยู่เบื้องหลังปมปัญหาเหล่านี้ ซึ่งเป็นชุดความคิดที่รัฐไทยใช้อธิบายต่อสังคมมาเนิ่นนานผ่านการศึกษาเจาะลึกไปที่ความรุนแรงต่อนักการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ทบทวนและทำความเข้าใจคำอธิบายของรัฐไทยที่ว่า สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุสำคัญมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมายซึ่งมีนักการเมืองในพื้นที่เป็นตัวแสดงสำคัญที่อยู่เบื้องหลัง ผ่านการศึกษาเจาะลึกไปที่ความรุนแรงต่อนักการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ทำความเข้าใจข้อมูลสถิติความรุนแรงต่อนักการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับสถิติความรุนแรงต่อนักการเมืองโดยภาพรวมของประเทศ และสถิติความรุนแรงในภาพรวมของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

3. ระเบียบวิธีการศึกษา

งานชิ้นนี้ต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ความรุนแรงต่อนักการเมืองในพื้นที่เพื่อทบทวนคำอธิบายของรัฐไทยต่อสังคมที่ว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุสำคัญมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมายโดยมีนักการเมืองในพื้นที่เป็นตัวแสดงสำคัญที่อยู่เบื้องหลังโดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีการศึกษา กล่าวคือ หน่วยในการศึกษา (unit of observation) คือความรุนแรงทางกายภาพต่อกระบวนการเลือกตั้งและต่อนักการเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2562 โดยมุ่งความสนใจไปที่นักการเมือง 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ หนึ่ง นักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น ตลอดจนบุคคลซึ่งมีสถานะกึ่งราชการกึ่งนักการเมืองอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และ สอง หัวหน้าคณะ ซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายของนักการเมืองข้างต้น และหน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis)

คือปัจจัยที่ทำให้เกิดความรุนแรงต่อนักการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่ว่าด้วย ความรุนแรงต่อนักการเมืองอันมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมืองในการทำ ความเข้าใจ ปรากฏการณ์ดังกล่าว

ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) เก็บข้อมูลผ่าน การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างฐานข้อมูลรวบรวมสถิติความรุนแรงต่อนักการเมืองในพื้นที่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2562 เนื่องจากยังไม่มีกรรวบรวมข้อมูลดังกล่าวอย่างเป็นระบบ การจัดทำฐานข้อมูลใช้แหล่ง ข้อมูลหลักคือ เว็บไซต์ฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ของหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และจากแหล่งข่าวอื่น ๆ ประกอบ นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังนำ สถิติความรุนแรงต่อนักการเมืองจากฐานข้อมูลที่สร้างขึ้นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสถิติความรุนแรงของ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่โดยภาพรวมที่ได้จัดทำไว้อย่างเป็นระบบแล้วโดยศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) ทั้งนี้ สาเหตุที่ต้องใช้หลายแหล่งข้อมูลนั้นก็เพื่อป้องกันการตกหล่นของข้อมูลและเพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องระหว่างแหล่งข้อมูล (cross check) ทั้งยังช่วยให้สามารถทำความเข้าใจในประเด็นศึกษา ได้กว้างและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

งานศึกษาชิ้นนี้ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ผ่านกรอบแนวคิดที่ว่าด้วยความรุนแรงต่อนักการเมืองอันมี สาเหตุมาจากการแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมือง สามารถแบ่งคำอธิบายออกเป็น 2 ด้านสำคัญ ซึ่งเปรียบเสมือนสองด้านของเหรียญเดียวกัน นั่นคือคำอธิบายด้านอุปสงค์ (demand-side) และคำอธิบายด้าน อุปทาน (supply-side) โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 คำอธิบายด้านอุปสงค์

เป็นคำอธิบายในระดับบุคคลหรือเพ่งความสนใจไปที่ผู้กระทำการ (actor factor) โดยให้ความสำคัญ กับปัจจัย 2 ชนิด ประกอบด้วย ปัจจัยกระตุ้น (motivate factor) คือแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลต้องการใช้ความรุนแรง และปัจจัยด้านการระดมทรัพยากร (resource mobilization factor) ได้แก่ เงิน กำลังคน อาวุธ ข้อมูล และ องค์การ ซึ่งทำให้บุคคลที่มีแรงจูงใจในการใช้ความรุนแรงสามารถใช้ความรุนแรงได้ (Tilly, 1978; Collier, 2000; Collier and Hoeffler, 2001 อ้างใน Prajak Kongkirati, 2013: 15 ในบรรดาประเทศกำลังพัฒนาต่างอุดม ไปด้วยทรัพยากรแห่งความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของการค้าอาวุธข้ามชาติ ในยุคสงครามเย็น อาวุธเหล่านี้ส่วนหนึ่งถูกส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน แต่อีกส่วนหนึ่งถูกขายภายในประเทศ ให้กับนักเลงอันตราย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจค้าความรุนแรงหรือซุ้มมือปืนซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางนำ มือปืนมารวมกันและรับจ้างก่อความรุนแรงตามใบสั่งของผู้จ้างวาน ฉะนั้น มือปืนและซุ้มมือปืนจึงแพร่หลายใน สังคมไทย และเป็นทรัพยากรแห่งความรุนแรงที่สำคัญในการใช้ความรุนแรงต่อนักการเมืองอันมีสาเหตุจากการ แย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมือง (Prajak Kongkirati, 2013: 21-23)

ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับกรอบแนวคิดข้างต้นและขอเสนอต่อว่า ในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเกิดสงครามแบ่งแยกดินแดน ไม่ใช่เพียงมือปืนเท่านั้นที่เป็นทรัพยากรสำหรับการใช้ความรุนแรงต่อกันของนักการเมือง แต่อาจรวมถึงสมาชิกของขบวนการแบ่งแยกดินแดนกลุ่มต่าง ๆ อีกด้วย ดังคำอธิบายของ พล.ท.นันทเดช เมฆสวัสดิ์ อธิการผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานข่าวกรองแห่งชาติที่ว่า ขบวนการติดอาวุธในพื้นที่สามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งจับอาวุธต่อสู้ด้วยอุดมการณ์ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเคลื่อนไหวโดยมีผลประโยชน์และอิงกับการเมืองและธุรกิจผิดกฎหมาย โดยมีเนื้อความตอนหนึ่งว่า “ใครได้ปัจจุบัน คือพวกหนึ่งก็คือพวกที่ต่อสู้ด้วยอุดมการณ์นะครับ อีกพวกหนึ่งก็คือพวกที่ทำงานอิงการเมือง มีรายได้ ผลประโยชน์จาก อบต. จากการขายยาเสพติด จากการสนับสนุนอะไร ๆ หลายอย่าง” (อมรินทร์ทีวี, 2562)

จากความเห็นของ พล.ท.นันทเดชข้างต้น สะท้อนถึงมุมมองของฝ่ายความมั่นคงไทยที่มองว่าขบวนการบางกลุ่มก่อเหตุรุนแรงเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง จากประเด็นดังกล่าวผู้ศึกษามีสมมติฐานว่าขบวนการก่อความไม่สงบอาจเป็นทรัพยากรความรุนแรงประเภทหนึ่งของนักการเมืองในการต่อสู้แย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมือง

4.2 คำอธิบายด้านอุปทาน

เป็นคำอธิบายที่มุ่งความสนใจไปที่เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง (structural condition) แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับลักษณะของรัฐ โครงสร้างทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น และลักษณะเชิงพื้นที่ที่เป็นชายแดน กล่าวคือ งานกลุ่มนี้ให้ความสนใจศักยภาพของรัฐ (state capacity) โดยมองว่าความอ่อนแอของรัฐ (weak state) หรือการไร้ศักยภาพของรัฐในการผูกขาดความรุนแรงและบังคับใช้กฎหมายในอาณาเขตของตนเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีแรงจูงใจในการใช้ความรุนแรงสามารถใช้ความรุนแรงได้เพราะว่าไม่หวาดกลัวการลงโทษทางกฎหมาย (Fearon and Laitin, 2003; Leonard and Straus, 2003 อ้างใน Prajak Kongkirati, 2013: 15-16)

อย่างไรก็ดี คำอธิบายว่าด้วยศักยภาพของรัฐเป็นเพียงการเน้นมิติเดียวของลักษณะรัฐที่เป็นเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรง ฉะนั้นจึงต้องพิจารณาลักษณะของรัฐอีกมิติหนึ่งซึ่งเอื้อให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวด้วยนั่นคือ ความเป็นรัฐอุปถัมภ์ (patrimonial state) ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของรัฐไทย กล่าวคือ ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งสำคัญของรัฐในลักษณะนี้เปรียบเสมือนได้ครอบครองหีบสมบัติของรัฐทั้งในแง่ทรัพยากรและอำนาจ ดังนั้น เดิมพันของการขึ้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองในรัฐอุปถัมภ์จึงมีสูง และกระตุ้นให้ชนชั้นนำทางธุรกิจการเมืองในระดับท้องถิ่นแข่งขันกันอย่างเต็มที่ในการช่วงชิงอำนาจรัฐ โดยอาศัยวิธีการทั้งในกฎหมายไปจนถึงนอกกฎหมาย กล่าวโดยสรุป ปัจจัยความเป็นรัฐอุปถัมภ์ไม่เพียงแต่เอื้อให้เกิดความรุนแรงดังเช่นปัจจัยความอ่อนแอของรัฐเพียงเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้ที่หวังจะขึ้นสู่อำนาจกระตือรือร้นที่จะใช้ความรุนแรงเพื่อกำจัดคู่แข่งที่มาแย่งชิงอำนาจดังกล่าวกับตนด้วย (Prajak Kongkirati, 2013: 16-17, 65)

นอกเหนือจากคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของรัฐแล้ว ชุดคำอธิบายด้านอุปทานยังให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น กล่าวคือ ความรุนแรงต่อนักการเมืองมีแนวโน้มเกิดขึ้นสูงในพื้นที่ซึ่งมีลักษณะทางเศรษฐกิจสำคัญเน้นไปที่ธุรกิจแสวงหาค่าเช่า (rent-seeking) และธุรกิจผิดกฎหมาย

ธุรกิจแสวงหาค่าเช่ามีความหมายครอบคลุมถึงการได้รับสัมปทานในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ การทำเหมือง การเก็บรังนก การตัดไม้ ฯลฯ และธุรกิจที่ต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐ อาทิ โครงการก่อสร้าง ปิมน้ำมัน การผลิตเหล้าหรือยาสูบ โรงฆ่าสัตว์ การเป็นตัวแทนจำหน่ายบุหรี่ ฯลฯ ธุรกิจเหล่านี้ใช้ทักษะและเทคโนโลยีต่ำแต่ให้ผลตอบแทนสูง แต่การได้ประกอบธุรกิจเหล่านี้ย่อมต้องอาศัยความสัมพันธ์กับรัฐอย่างมาก เนื่องจากอำนาจตัดสินใจอยู่ที่เจ้าหน้าที่รัฐว่าจะให้ใครประกอบธุรกิจเหล่านี้ต่อไป ดังนั้นการขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองจึงเป็นหนทางที่แน่นอนกว่าในการแสวงหาประโยชน์จากธุรกิจแสวงหาค่าเช่าอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับธุรกิจผิดกฎหมาย อาทิ บ่อนการพนัน ซ่อง การค้ายาเสพติด การลักลอบตัดไม้ การค้าของเถื่อนที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐเช่นกัน เพราะฉะนั้น การขึ้นดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อผู้ประกอบการธุรกิจเหล่านี้ กล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นคือ การขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญทางการเมืองในรัฐอุปถัมภ์มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อผู้ประกอบการธุรกิจแสวงหาค่าเช่าและธุรกิจผิดกฎหมาย นี่จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ต่อสู้แย่งชิงอำนาจด้วยวิธีการต่าง ๆ แม้กระทั่งการใช้ความรุนแรงต่อกันเพื่อให้ตนได้ขึ้นสู่อำนาจรัฐ (Prajak Kongkirati, 2013: 16-20)

ลักษณะเชิงพื้นที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาร่วมกัน กล่าวคือ พื้นที่บริเวณชายแดนเป็นพื้นที่ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ อำนาจรัฐเอื้อมไปถึงอย่างจำกัด และเป็นพื้นที่ซึ่งผู้กระทำความผิดสามารถหลบหนีข้ามพรมแดนโดยง่าย บริเวณเขตชายแดนจึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรงและการเกิดขึ้นของธุรกิจผิดกฎหมาย ด้วยเหตุนี้นักวิชาการที่ศึกษาการเมืองท้องถิ่นไทยกลุ่มหนึ่งจึงสรุปว่าพื้นที่ชายแดนมีความเชื่อมโยงกับการใช้ความรุนแรงของเจ้าพ่อ (Sombat, 2000; Ockey, 1993 & 2000; Pasuk and Sungsidh, 1994; McVey, 2000 อ้างใน Prajak Kongkirati, 2013: 19 ประเด็นข้างต้นมีความสำคัญต่อการศึกษาความรุนแรงต่อนักการเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีพรมแดนติดกับรัฐทางเหนือของพม่าและไทย ยิ่งไปกว่านั้นปัญหาธุรกิจผิดกฎหมายกับการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีความซับซ้อนยิ่งกว่าเขตชายแดนส่วนอื่น ๆ ของไทยเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีการเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนอย่างเข้มข้นมากกว่า ทศวรรษ และที่สำคัญรัฐไทยมักอธิบายกับสังคมว่าทั้งขบวนการแบ่งแยกดินแดน ความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์และธุรกิจผิดกฎหมายล้วนมีความเชื่อมโยงกัน และเป็นสาเหตุประการสำคัญของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

5. ทบทวนวรรณกรรม

การปะทุขึ้นของสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยมีเหตุการณ์ปล้นปืนที่ค่ายกองพันพัฒนาที่ 4 อ.เจาะไอร้อง จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 เป็นหมุดหมายสำคัญ ความรุนแรงที่เข้มข้นขึ้นเขตเข้ามาและดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องเกิดขึ้นโดยปราศจากการอ้างความรับผิดชอบ หรือถ้อยแถลงอย่างใด ๆ จากกลุ่มคนผู้ก่อเหตุ ทั้งไว้แต่เพียงปริศนาว่าความรุนแรงเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร คนกลุ่มไหน

เป็นผู้อยู่เบื้องหลัง ภายใต้บริบทแห่งความสับสนดังกล่าวจึงปรากฏคำอธิบายหลายชุดที่ประชันแข่งขันกัน³ โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ได้แบ่งความสนใจไปที่ 2 กลุ่มหลัก ดังนี้

5.1 คำอธิบายที่ลดความเป็นการเมืองของปัญหาไฟใต้

คำอธิบายกลุ่มนี้แบ่งได้เป็น 2 ชุดหลัก คือ 1. คำอธิบายที่ว่าปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุของปัญหาไฟใต้ อย่างไรก็ตาม คำอธิบายชุดนี้ไม่ใช่ประเด็นที่งานชิ้นนี้ศึกษาจึงไม่ขออภิปรายในที่นี้ และ 2. คำอธิบายโดยฝ่ายรัฐที่พยายามทำให้ปัญหาไฟใต้กลายเป็นอาชญากรรมปกติ หรืออาจกล่าวอีกแบบคือคำอธิบายที่รัฐไทยใช้อธิบายต่อสังคมว่า “สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุสำคัญมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมาย” ดังที่ผู้ศึกษาได้อภิปรายไปแล้วในบทนำ

คำอธิบายในกลุ่มหลังนี้เป็นประเด็นที่งานวิชาการของรอมฎอน ปันจอร์ ได้ศึกษาไว้เป็นอย่างดี โดยอภิปรายให้เห็นว่ารัฐไทยมีความพยายามสร้างชุดคำอธิบายดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ผ่านการศึกษาถ้อยคำเรียกขานอย่างเป็นทางการของรัฐไทยต่อ “สถานการณ์” และ “กลุ่มจับอาวุธ” ซึ่งมีพลวัตรผันแปรไปตามพลวัตรของปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ โดยรอมฎอนชี้ว่ารัฐไทยผลิตสร้างชุดคำอธิบายดังกล่าวนี้โดยมีเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อกำกับความหมายของปัญหาไฟใต้ให้เป็นเพียงประเด็นภายในประเทศ 2. เพื่อลดทอนความเป็นการเมืองของปัญหาไฟใต้และทำลายความชอบธรรมของกลุ่มติดอาวุธ และ 3. เพื่อเป็นเหตุผลรองรับการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในพื้นที่ (รอมฎอน ปันจอร์, 2558)

³ ดันแคน แมคคาร์โก และศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี แบ่งคำอธิบายสาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ออกเป็น 6 ชุด ได้แก่ 1. คำอธิบายเรื่องปัญหาอาชญากรรมโดยเจ้าหน้าที่รัฐและผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นที่พัวพันกับธุรกิจผิดกฎหมาย 2. คำอธิบายเรื่องไม่ได้รับความยุติธรรม 3. คำอธิบายเรื่องความคับข้องใจทางสังคมเศรษฐกิจ 4. คำอธิบายเกี่ยวกับกลุ่มก่อการร้ายสากล 5. คำอธิบายที่ว่าความผิดพลาดในการแก้ไขปัญหของรัฐบาลทักษิณทำให้ปัญหาในพื้นที่รุนแรงขึ้น และ 6. คำอธิบายเรื่องปัญหาไฟใต้เป็นเรื่องการเมือง, โปรตูดุ Srisompob Jitpiromsri and Duncan McCargo, “The Southern Thai Conflict Six Years On: Insurgency, Not Crime,” Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs 32, no. 2, (August 2010): 156-183.

5.2 คำอธิบายที่ว่าปัญหาไฟใต้เป็นการต่อสู้ทางการเมือง

คำอธิบายของรัฐไทยเพื่อกำกับความหมายของปัญหาไฟใต้ไม่ให้พัฒนาไปสู่จุดที่ไม่พึงปรารถนานั้นไม่ได้เป็นยอมรับกันโดยทั่วไป จากการทบทวนวรรณกรรมผู้ศึกษาพบว่ามีการศึกษาทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ต่อสู้ทางความคิดกับประเด็นดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยงานวิชาการกลุ่มนี้มีข้อเสนอที่เป็นจุดร่วมกันว่าสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดจากปัจจัยอันเป็นปัญหาทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม⁴ ยิ่งไปกว่านั้น คำอธิบายของรัฐไทยซึ่งปฏิเสธความเป็นการเมืองของปัญหาไฟใต้ข้างต้นยังไม่เป็นที่ยอมรับของสำนักข่าว องค์กรนอกรัฐ และภาคประชาสังคมในระดับระหว่างประเทศ อันเป็นพื้นที่ซึ่งอำนาจของรัฐไทยไม่สามารถบังคับหรือแทรกแซงคำอธิบายของรัฐไทย⁵

ผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตว่าท่ามกลางการต่อสู้ทางความคิดว่าปัญหาไฟใต้เกิดจากอะไร ระหว่างคำอธิบายเพื่อลดความเป็นการเมืองของปัญหาดังกล่าวของฝ่ายรัฐกับคำอธิบายของนักวิชาการที่ว่าปัญหาในพื้นที่เป็นการต่อสู้ทางการเมืองดังที่ได้อภิปรายข้างต้น ทำให้มีงานวิชาการที่ศึกษาประเด็นอันเป็นหัวใจสำคัญของชุดคำอธิบายต่อปัญหาไฟใต้ของรัฐไทยซึ่งก็คือ ผลประโยชน์ ธุรกิจผูกพัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งของนักการเมืองในพื้นที่อย่างจำกัด ด้วยเหตุนี้ประเด็นข้างต้นจึงเป็นหัวข้อที่รอการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจปัญหาไฟใต้ได้ลึกซึ้งและครอบคลุมยิ่งขึ้น งานศึกษาชิ้นนี้เป็นหนึ่งในความพยายามเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าวผ่านการศึกษาปรากฏการณ์ความรุนแรงต่อนักการเมืองในพื้นที่

⁴ โปรดดูตัวอย่างงานที่เสนอคำอธิบายในลักษณะข้างต้นได้แก่ อารง สุทธาสาสน์, ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้, (กรุงเทพฯ: บริษัทพิทักษ์ประชา, 2519); นันทวรรณ ภู่อ่าง, ปัญหาชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้, (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2521); Surin Pitsuwan, Islam and Malay nationalism: A case study of Malay-Muslims of southern Thailand, (Ph.D. dissertation, Harvard University, 1982/1985); สุรินทร์ พิศสุวรรณ, จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน: เงื่อนไขทางการเมืองที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้, (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527); ดันแคน แม็กคาร์โก, ฉีกแผ่นดิน: อิสลามและปัญหาความชอบธรรมในภาคใต้, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2555); นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การส่งเสริมสันติสุข” รุ่นที่ 1. รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี.” (กรุงเทพฯ: สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, 2552.); Liow, Joseph Chinyong. “International Jihad and Muslim Radicalism in Thailand?” Toward and alternative interpretation, Asia Policy 2 (2006): 89-108; Srisompob Jitpiromsri and Duncan McCargo, “The Southern Thai Conflict Six Years On: Insurgency, Not Crime,” Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs 32(2), (2010): 156-183.

⁵ จากการสำรวจข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศ รายงานขององค์กรนอกรัฐและภาคประชาสังคมระหว่างประเทศ ไม่พบการใช้ถ้อยคำเรียกขาน “สถานการณ์” และ “กลุ่มจบอาวุธ” ที่เป็นการผลักปัญหาไฟใต้ให้ไปอยู่ในพื้นที่อาชญากรรมปกติที่ถูกเสนอโดยรัฐไทยเลย, โปรดดู รอมฎอน ปันจอร์, “การเมืองของถ้อยคำในชายแดนใต้/ปาตานี: การประกอบสร้าง “สันติภาพ” ในความขัดแย้งชาติพันธุ์การเมือง.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), หน้า 149.

6. ผลการศึกษา

ดังที่ได้อภิปรายมาก่อนหน้านี้ว่ารัฐไทยมักอธิบายต่อสังคมว่าปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุสำคัญมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมาย โดยมีนักการเมืองในพื้นที่เป็นตัวแสดงสำคัญที่อยู่เบื้องหลัง เมื่อพิจารณาประเด็นดังกล่าวผ่านกรอบแนวคิดด้วยความรุนแรงต่อนักการเมือง อันมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมืองที่แบ่งคำอธิบายออกเป็น 2 ฝ่ายซึ่งเปรียบเสมือนสองด้านของเหรียญ กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งคือคำอธิบายด้านอุปสงค์ซึ่งเพ่งความสนใจไปที่ผู้กระทำการและอีกฝ่ายหนึ่งคือคำอธิบายด้านอุปทานซึ่งเพ่งความสนใจไปที่เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง ผู้ศึกษาพบว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความถึงพร้อมของปัจจัยที่เอื้อให้เกิดปรากฏการณ์ความรุนแรงในลักษณะดังกล่าวหลายประการ อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนและสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่อย่างสลับซับซ้อนโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาในเชิงพื้นที่ บริเวณชายแดนประเทศเป็นพื้นที่ซึ่งอำนาจรัฐเอื้อมไปถึงอย่างจำกัดและการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างอ่อนแอ อีกทั้งยังเป็นเรื่องง่ายสำหรับผู้กระทำผิดกฎหมายหลบหนีข้ามพรมแดน กิจกรรมธุรกิจผิดกฎหมายจึงพบเห็นได้อยู่บ่อยครั้งในบริเวณนี้ เช่นเดียวกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีหลายอำเภอของจังหวัดนราธิวาส ยะลา และสงขลามีพรมแดนทางบกติดต่อกับรัฐทางตอนเหนือของมาเลเซีย และมีหลายอำเภอของจังหวัดปัตตานี สงขลา และนราธิวาสที่มีอาณาเขตทางทะเลติดต่อกับประเทศมาเลเซีย จึงสามารถพบการทำธุรกิจผิดกฎหมายกระจายตัวอย่างเข้มข้นในพื้นที่ดังกล่าวเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นยาเสพติด สินค้าหนีภาษี การบุกรุกป่าลักลอบตัดไม้ บ่อนการพนัน ตลอดจนการค้ามนุษย์และการค้าประเวณีแพร่ระบาดในพื้นที่ดังกล่าว ประเด็นสำคัญคือ ปัญหาเหล่านี้มีความสอดคล้องกับความเป็นรัฐอุปถัมภ์ของรัฐไทยอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในแง่หนึ่งผู้ซึ่งได้ขึ้นดำรงตำแหน่งสำคัญของรัฐในลักษณะดังกล่าวก็เปรียบเสมือนได้ครอบครองทั้งสิทธิอำนาจและทรัพยากรของรัฐราวกับเป็นสมบัติของตนเอง ขณะเดียวกันในอีกด้านหนึ่งการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมายเหล่านี้ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการคุ้มครองจากอำนาจรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงพบปรากฏการณ์ที่นักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐเพิกเฉย หรือแม้กระทั่งเข้าไปมีส่วนพัวพันกับกิจกรรมผิดกฎหมายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในหลายกรณี โดยมีตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของปัญหาดังกล่าว ได้แก่

- มิถุนายน พ.ศ. 2548 พล.ต.ท.อดุลย์ แสงสิงห์แก้ว ผบช.ภ.9 กล่าวว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ผู้มีอิทธิพลค่าของเถื่อนผิดกฎหมายซึ่งมีนักการเมืองท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้จัดการออนไลน์, 2548ก)

- ธันวาคม พ.ศ. 2548 พล.อ.อ.คงศักดิ์ คงวันทนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เปิดเผยถึงคดีการบุกรุกที่ดินภูเขาใน ต.เชิงคีรี อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส จำนวน 2,900 ไร่ ว่าทราบตัวผู้เกี่ยวข้องแล้วซึ่งทำเป็นขบวนการ โดยมีทั้งนายควม เจ้าของบริษัท และเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง (ผู้จัดการออนไลน์, 2548ข)

- 9 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาสเปิดเผยว่า ได้มีการวางมาตรการเข้มป้องกันการนำเด็กและแรงงานต่างด้าวเข้ามาค้าประเวณีในพื้นที่ จ.นราธิวาส โดยเฉพาะ อ.สุไหงโก-ลก ซึ่งเป็นเมืองชายแดน

และมีสถานบันเทิงในลักษณะแอบแฝงอยู่ทั้งหมดถึง 94 แห่ง (ผู้จัดการออนไลน์, 2549)

- มีนาคม พ.ศ. 2550 ตำรวจเบตงจับกุมเครือข่ายค้ายาเสพติดข้ามชาติ โดยมีเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรเบตงระดับ 6 ร่วมขบวนการพร้อมของกลางเป็นยาไอซ์ ยาอี และกัญชา (ผู้จัดการออนไลน์, 2550ก)

- 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 รอง ผบ.ตร. นำกำลังบุกค้นบ้าน นายการียา เจมะมาะ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส ผู้ต้องหาตามหมายจับศาลคดียาเสพติด พบผู้ต้องหาเป็นเอเยนต์รายใหญ่ภาคใต้ส่งยาเสพติดต่างประเทศ ขยายผลยึดทรัพย์ร่วม 50 ล้านบาท (ไทยรัฐออนไลน์, 2562)

ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นรัฐอุปถัมภ์กับการแพร่ระบาดของธุรกิจผิดกฎหมายเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย แต่ปัญหาดังกล่าวมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีการเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนเข้าไปพัวพัน จากการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือพบว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนมีความเกี่ยวโยงกับความเป็นรัฐอุปถัมภ์ และการแพร่ระบาดของธุรกิจผิดกฎหมายในพื้นที่ในหลายลักษณะ โดยมีตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นปัญหาในภาพรวม เช่น

- 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ทหารหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาสลาดตระเวนพบค่ายพักของกลุ่มก่อความไม่สงบบนยอดเขาเมาะแด ต.ศรีบรรพต อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส ยิ่งไปกว่านั้นบริเวณดังกล่าวยังพบกลุ่มคนจำนวนหนึ่งกำลังแปรรูปไม้เถื่อนอยู่ทหารจึงเข้าจับกุม นาวาโทจักรพงษ์ อภิมาหารธรรม หัวหน้าหน่วยเฉพาะกิจนราธิวาสกล่าวว่า ป่าแห่งนี้เป็นสวนป่าในพระนามาภิไธยภาคใต้ (บาลา-ฮาลา) ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยพื้นที่ถูกบุกรุกเป็นจุด ๆ รวมเนื้อที่ 1,000 ไร่เศษ ส่วนคนร้ายนอกจากก่อเหตุความไม่สงบขึ้นแล้ว ยังทำตัวเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มมิฉะพม่าไม้เถื่อนด้วย (มติชน, 2547)

- พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) รายงานว่า แก๊งค์ค้ายาเสพติดในจังหวัดชายแดนภาคใต้อาศัยอิทธิพลของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่เป็นเกราะกำบังและให้การสนับสนุนทางการเงินกับกลุ่มก่อความไม่สงบเพื่อแลกกับการคุ้มครองการลำเลียงยาเสพติดข้ามประเทศ (ข่าวสด, 2548)

- จากการจับกุมนายพีระภัทร์ आयูเซ็ง พ่อค้ายาบ้าใน อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส ยึดยาบ้ามูลค่า 4 แสนบาท ก่อนขยายผลจับกุมผู้ร่วมขบวนการเพิ่มกว่า 20 คน พบสมุดบัญชีธนาคารมีเงินอยู่ 115 ล้านบาทเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2548 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกมากล่าวว่า เครือข่ายค้ายาเสพติดดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งต้องการเงินสนับสนุนในการดำเนินการ (สถานีโทรทัศน์ไอทีวี, 2548ก; สถานีโทรทัศน์ช่อง 7, 2548)

- พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 แม่ทัพภาคที่ 4 เปิดเผยว่า ท่ามกลางปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ กลุ่มคนที่เป็นอันตรายต่อเยาวชนคือกลุ่มผู้ค้าเสพติด ในปัจจุบันมียาเสพติดประเภท 4 คูณ 100 แพร่ระบาดในหลายอำเภอของ จ.ยะลา ซึ่งกลุ่มแกนนำผู้ก่อความไม่สงบจะนำไปให้กลุ่มวัยรุ่นมุสลิมดื่มพร้อมชักนำให้เข้าเป็นแนวร่วมเพื่อร่วมก่อเหตุร้ายในพื้นที่ (มติชน, 2548)

- 5 เมษายน พ.ศ. 2550 ทางกรจับกุมนายสุดีง อาบู นายก อบต.ม่วงเตี้ย อ.แม่ลาน นายปือราเฮง จารง นายก อบต.เขาตูม อ.ยะรัง และนายมะรอสาลี มามะ นายก อบต.บางเขา อ.หนองจิก จ.ปัตตานี พร้อมพวกใน ข้อหาค้ายาเสพติดพร้อมของกลางเป็นยาไอซ์และยาอีจำนวนหนึ่ง ในเวลาต่อมาตำรวจเปิดเผยว่านายสุดีงมี พฤติกรรมเป็นแนวร่วมกลุ่มก่อความไม่สงบ (ผู้จัดการออนไลน์, 2550ข)

- ธันวาคม พ.ศ. 2550 เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงเข้าปิดล้อมพื้นที่ ต.เขาแดง อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา หลังได้รับรายงานว่ากลุ่มก่อความไม่สงบหนีมาหลบตาม ผลการตรวจค้นไม่พบกลุ่มก่อความไม่สงบแต่พบขบวนการ ลักลอบตัดไม้เถื่อน จึงได้เข้าตรวจยึดของกลางจำนวนมาก โดยไม้เถื่อนทั้งหมดมีนายทุนใหญ่อยู่เบื้องหลังและ อาศัยสถานการณ์ความไม่สงบลักลอบเข้าไปตัดไม้ (INN, 2550)

ประเด็นสำคัญคือ ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นรัฐอุปถัมภ์ ธุรกิจผิวดิน และขบวนการแบ่ง แยกดินแดนดังได้ยกตัวอย่างข้างต้นมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงต่อนักการเมืองอย่างลึกซึ้ง หรือเป็นปัจจัยที่ เอื้อให้เกิดความรุนแรงต่อนักการเมืองในพื้นที่ในหลายลักษณะ กล่าวคือ เมื่อการขึ้นสู่อำนาจรัฐอุปถัมภ์มีความสำคัญ ต่อทั้งชนชั้นนำทางธุรกิจการเมืองในพื้นที่ และอาจรวมถึงขบวนการแบ่งแยกดินแดนดังที่ได้อภิปรายข้างต้น ฉะนั้น เดิมพันของการขึ้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองในพื้นที่จึงมีสูงและกระตุ้นให้บุคคลเหล่านี้ต้องการช่วงชิงอำนาจ ทางการเมืองดังกล่าวโดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ทั้งด้วยวิธีทางกฎหมายไปจนกระทั่งวิธีการนอกกฎหมาย โดยเฉพาะ อย่างยิ่งการใช้ความรุนแรง

ภายหลังการปะทุขึ้นของสถานการณ์ความไม่สงบระลอกใหม่ในปี 2547 เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง ขึ้นในพื้นที่จึงเป็นเรื่องง่ายที่เจ้าหน้าที่รัฐจะสรุปสำนวนคดีว่ามีสาเหตุจากสถานการณ์ความไม่สงบ แม้ในหลาย กรณีเหยื่อจะปักใจเชื่อว่าการก่อความรุนแรงมีมูลเหตุจูงใจมาจากสาเหตุอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งเรื่อง ผลประโยชน์และการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง แต่ทว่าไม่สามารถรวบรวมหลักฐานได้อย่างเพียงพอ ประกอบ กับความจำเป็นบางประการที่ต้องการได้รับเงินเยียวยา จึงทำให้บทสรุปทางคดีความมักลงเอยด้วยการกลายเป็นคดีก่อเหตุความไม่สงบแทน บริบทแวดล้อมดังกล่าวเป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญซึ่งเอื้อให้ผู้ที่ต้องการก่อ อาชญากรรมด้วยแรงจูงใจอื่น ๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำจัดคู่แข่งเรื่องผลประโยชน์และการเมืองกล้าที่จะลงมือก่อเหตุโดยใช้ความรุนแรงได้มากขึ้น⁶

หากอิงตามนิยามคลาสสิกของ Max Weber ที่ว่ารัฐคือองค์กรที่ผูกขาดความรุนแรงทางกายภาพเหนือ อาณาเขตที่ตนเองปกครองอยู่อย่างชอบธรรมตามกฎหมาย (Weber, 1946) คำนียามข้างต้นมีปัญหาอย่างยิ่ง เมื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพราะแม้รัฐไทยจะอ้างว่าสามารถควบคุมสถานการณ์

⁶ ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ต.ทุ่งคร่า อ.สายบุรี จ.ปัตตานี เมื่อปี 2548 ได้เกิดเหตุคนร้าย ลอบยิงนายสมมาตร ศรีมาตรา หนึ่งในผู้สมัครได้รับบาดเจ็บ ภายหลังเหตุการณ์เมื่อนายสมมาตรจะปักใจเชื่อว่าการก่อเหตุ ดังกล่าวเป็นฝีมือของกลุ่มในการเลือกตั้งอย่างแน่นอน แต่บทสรุปทางคดีความกลับถูกนับว่าเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบ เนื่องจากไม่มีหลักฐานที่เพียงพอที่จะสรุปว่าเป็นคดีทางการเมือง (สมมาตร ศรีมาตรา, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2561 อ้าง ใน เกรรินทร์ ต่วนศิริ, 2561).

ในพื้นที่ไว้ได้แล้ว แต่ในความเป็นจริงทางการเมืองไทยกลับสามารถควบคุมพื้นที่ได้อย่างจำกัด พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีลักษณะคล้าย “พื้นที่ของกระดานหมากรุก” ซึ่งประกอบด้วยช่องเล็ก ๆ จนเต็มพื้นที่ ช่องเล็ก ๆ บางช่องอยู่ภายใต้การควบคุมของทางการเมืองไทยเป็นพื้นที่ปลอดภัย แต่ช่องขนาดเล็กบางช่องกลับอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จของขบวนการแบ่งแยกดินแดน โดยพื้นที่ประเทหลังนี้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปอย่างจำกัดและโดยทั่วไปแล้วบุคคลภายนอกหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไป ยิ่งไปกว่านั้น ในบางพื้นที่แม้แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงก็เพียงแค่ขับรถที่มีการคุ้มกันอย่างแน่นหนาลาดตระเวนผ่านเพียงเท่านั้น โดยที่พวกเขาแทบไม่เคยลงจากรถของตนเลย ดันแคน แม็กคาร์โก เรียกพื้นที่ในลักษณะหลังนี้ว่าเป็น “พื้นที่กลางที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่าน (liminal zone)” แม้ว่าพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย แต่การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐไทยก็เป็นไปอย่างจำกัด เพราะวาทกรรมการแบ่งแยกดินแดนบ่อนทำลายขีดความสามารถในการทำงานของรัฐในด้านต่าง ๆ ประเด็นสำคัญคือในปี พ.ศ. 2549 เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงรายหนึ่งประเมินว่ามีพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวราว 30% ของหมู่บ้านทั้งหมดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (แม็กคาร์โก, 2555: 250-258) จากประเด็นความอ่อนแอของรัฐหรือความไร้ศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมายและผูกขาดความรุนแรงของรัฐไทยในพื้นที่ดังอภิปรายข้างต้นตามแนวคิดความรุนแรงต่อนักการเมืองอันมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมือง ปัญหาดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ผู้ที่มีแรงจูงใจในการใช้ความรุนแรงสามารถใช้ความรุนแรงทางการเมืองเพราะว่าไม่หวาดกลัวการลงโทษทางกฎหมาย (Fearon and Laitin, 2003; Leonard and Straus, 2003 อ้างใน Prajak Kongkirati, 2013: 15-16)

นอกเหนือจากการเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนจะทำให้การผูกขาดความรุนแรงและการบังคับใช้กฎหมายของรัฐไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาแล้ว ยิ่งไปกว่านั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของไทยยังมีความเชื่อว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนเป็นทรัพยากรแห่งความรุนแรงที่สำคัญที่ทำให้ผู้ที่มีแรงจูงใจในการใช้ความรุนแรงสามารถใช้ความรุนแรงได้ กล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นคือ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งอยู่ท่ามกลางสภาวะสงครามแบ่งแยกดินแดนมีลักษณะแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ กล่าวคือ ในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีไม่เพียงมือปืนเท่านั้นที่เป็นทรัพยากรสำหรับการใช้ความรุนแรงต่อกันระหว่างนักการเมืองและเครือข่ายหากแต่อาจรวมถึงขบวนการแบ่งแยกดินแดนกลุ่มต่าง ๆ อีกด้วย คดีใหญ่ซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างที่ชัดเจนคือ เหตุการณ์คนร้ายยิงนายสิทธิชัย ปือราเฮง อดีต ส.ส. นราธิวาส พรรคประชาธิปัตย์ เสียชีวิตหน้าร้านน้ำชาในตลาดยานิง อ.เจาะไอร้อง จ.นราธิวาส ในวันที่ 10 เมษายน 2547 ซึ่งตำรวจสันนิษฐานว่าสาเหตุของการสังหารดังกล่าวมาจากการเลือกตั้งนายก อบจ.นราธิวาส ในวันที่ 14 มีนาคม 2547 ซึ่งนายสิทธิชัยสนับสนุนผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์จนชนะการเลือกตั้ง จากการสอบสวนที่เห็นเหตุการณ์ทำให้ตำรวจทราบเบาะแสว่า คนร้ายเป็นมือปืนในพื้นที่อยู่ในสังกัดขบวนการโจรก่อการร้ายมุจาฮิดีนอิสลามปัตตานีซึ่งเป็นมือปืนในซุ้มของนักการเมืองท้องถิ่นชื่อดังที่สอบตกในการเลือกตั้งครั้งดังกล่าว (ข่าวสด, 2547ก)

ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความรุนแรงเพื่อแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองและเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนและสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ดังได้อภิปรายข้างต้น จึงเป็นปัจจัยที่เพิ่มโอกาสให้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวโน้มเกิดความรุนแรงต่อนักการเมืองอันมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย

จากการรวบรวมสถิติการลอบสังหารนักการเมืองท้องถิ่นไทยทั่วประเทศตั้งแต่ปี 2543-2552 ของ ญัฐกร วิทิตานนท์ (2562) พบว่าในรอบ 10 ปีดังกล่าวมีนักการเมืองท้องถิ่นถูกลอบสังหารทั้งสิ้น 481 ราย จังหวัดที่มีการลอบสังหารนักการเมืองท้องถิ่นมากที่สุดคือ นราธิวาส จำนวน 34 ราย คิดเป็น 7.1% รองลงมาคือ ปัตตานี จำนวน 31 ราย คิดเป็น 6.4% และยะลาอยู่ในอันดับที่สี่ จำนวน 24 ราย คิดเป็น 5% น่าสนใจว่าเมื่อนำจำนวนนักการเมืองท้องถิ่นที่ถูกลอบสังหารของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มารวมกันจะเห็นว่ามีจำนวนสูงถึง 89 ราย หรือคิดเป็น 18.5% ของการลอบสังหารนักการเมืองท้องถิ่นทั่วประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ตัวเลขข้างสอดคล้องกับการรวบรวมสถิติความรุนแรงเพื่อแย่งชิงอำนาจระหว่างนักการเมืองและเครือข่ายในช่วงเลือกตั้งระดับชาติตั้งแต่ปี 2518-2554 ของประจักษ์ ก้องกีรติ ซึ่งพบว่า ยะลาและนราธิวาสติดหนึ่งใน 16 อันดับจังหวัดที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงในการเลือกตั้งมากที่สุดในประเทศไทย โดยนราธิวาสมีเหตุการณ์ความรุนแรงในการเลือกตั้งมากที่สุดเป็นอันดับ 3 ของประเทศคือ 20 เหตุการณ์ ส่วนยะลามีเหตุการณ์ความรุนแรงในการเลือกตั้ง 12 เหตุการณ์ อยู่อันดับที่ 13 ของประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น ทั้งสองจังหวัดยังติดหนึ่งใน 16 จังหวัดที่มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุความรุนแรงในการเลือกตั้งมากที่สุดอีกด้วย โดยยะลาอยู่ในอันดับที่ 7 มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวน 15 ราย ส่วนนราธิวาสอยู่ในอันดับที่ 11 มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวน 14 ราย (Prajak Kongkirati, 2013: 177-178) ตัวเลขความรุนแรงต่อนักการเมืองอันมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนหรือสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ข้างต้นหมายถึงปรากฏการณ์อย่างใดบ้าง พบตัวอย่างของเหตุการณ์ เช่น

- กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีระบุว่า จากการแยกแยะคดีของตำรวจพบว่ามีกรณีอาศัยสถานการณ์ความไม่สงบผสมโรงด้วย โดยเฉพาะการสังหารผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต. ก่อนหน้านั้นพบว่ามาจากเรื่องการเมืองท้องถิ่นและความขัดแย้งเกี่ยวกับการประมูลรับเหมาก่อสร้างในพื้นที่ (สถานีโทรทัศน์ไอทีวี, 2547)

- 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 คนร้ายยิงนายประเสริฐ ต่อเม สมาชิก อบต. เอรಾವัน อ.แว้ง จ.นราธิวาส เสียชีวิต ตำรวจสันนิษฐานสาเหตุไว้ 2 ประเด็น คือ ถูกกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดและผู้เสียผลประโยชน์ในพื้นที่สังหารเนื่องจากผู้ตายเป็นสายข่าวให้ตำรวจจนเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมผู้ค้ารายใหญ่ในพื้นที่ได้ และความขัดแย้งเรื่องการเมืองท้องถิ่น เพราะก่อนเสียชีวิตผู้ตายได้เปิดเผยหลักฐานการฉ้อโกงของผู้บริหารบางคน (สำนักข่าวไทย, 2547)

- 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 คนร้ายประบกยิง นายมะเย็ง โด สจ.ยะลา เสียชีวิต จากเหตุการณ์ดังกล่าว นายดาวุธิชา ผู้อำนวยการการเลือกตั้งพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้พรคมหาชนระบุว่า การก่อเหตุดังกล่าว

เป็นเรื่องการเมืองแน่นอน โดยกล่าวว่า “เราขอให้ตำรวจเร่งคลี่คลายคดีนี้ให้ได้โดยเร็วที่สุดเนื่องจากระยะหลังคนร้ายลอบก่อเหตุยิงทั้งผู้สมัครและหัวหน้าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้หลายราย ซึ่งเชื่อว่าจะผสมโรงกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เพื่อทำให้ตำรวจหลงประเด็น” (INN, 2548; คมชัดลึก, 2548)

- 9 เมษายน พ.ศ. 2550 เกิดเหตุคนร้ายลอบวางระเบิดรถยนต์ของนายปือราเฮง ภูนา นายก อบต. เชื่อนบางลาง อ.บันนังสตา จ.ยะลา เป็นเหตุนายปือราเฮงเสียชีวิต ในวันต่อมาชาวบ้านมุสลิมหลายร้อยคนได้ชุมนุมประท้วงเนื่องจากเชื่อว่าเป็นฝีมือของเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วน พ.อ.อักร ทิพโรจน์ หัวหน้าศูนย์ประชาสัมพันธ์กองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร (พทท.) และโฆษกกองทัพบกกล่าวต่อสื่อมวลชนว่า การก่อเหตุลอบวางระเบิดครั้งนี้เป็นการสร้างสถานการณ์เพื่อทำลายฐานการเมืองของนายกคนใหม่โดยเป็นฝีมือของฐานการเมืองนายกเก่า ซึ่งใช้แนวร่วมเป็นเครื่องมือในการก่อเหตุและโยนความผิดให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ (ผู้จัดการออนไลน์, 2550ค)

ความรุนแรงเพื่อแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองและเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อาจแยกไม่ออกหรือมีความเชื่อมโยงกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนและสถานการณ์ไม่สงบในพื้นที่ดังได้อภิปรายข้างต้น มักถูกทางการไทยอธิบายว่าเป็นสาเหตุหลักของปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลของผู้ศึกษาพบว่า มีเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่หลายกรณีที่มีสาเหตุมาจากปมปัญหาดังกล่าว โดยมีตัวอย่างเพื่อให้เห็นภาพที่เป็นรูปธรรมดังต่อไปนี้

- 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ผู้ช่วย ผบ.ตร. แถลงข่าวจับกุมผู้ต้องหา 4 คน ร่วมกันก่อเหตุวางระเบิดศาลาข้างตลาดสดบูเก๊ะตา บริเวณสะพานมิตรภาพไทย-มาเลเซีย ซึ่งตั้งอยู่ อ.แว้ง จ.นราธิวาส ส่งผลให้ ตชด. บาดเจ็บ 2 นาย ทหารบาดเจ็บ 2 นาย และประชาชนบาดเจ็บ 3 คน ผู้ต้องหาขัดท่อด่วนว่าการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลและค้าสินค้านักกฎหมายเป็นผู้สั่งการ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงตรึงกำลังตามแนวชายแดนจนไม่สามารถลักลอบขนถ่ายสินค้านักกฎหมายได้ (ข่าวสด, 2547ข)

- พฤษภาคม พ.ศ. 2548 กอ.สสส.จชต. เปิดเผยว่า จากการตรวจสอบเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ครั้งหนึ่งเป็นเรื่องฉวยโอกาสทางการเมืองท้องถิ่นและขัดแย้งส่วนตัว โดยยกตัวอย่างเหตุการณ์ระเบิดบริเวณลานจอดรถดับเพลิงของเทศบาลตำบลศรีสาคร อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม นั้น ผลการตรวจสอบทางการข่าวพบว่ามีความเป็นไปได้ที่สาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองในท้องถิ่นเนื่องจากกลุ่มการเมืองหลายกลุ่มมีผลประโยชน์ขัดกัน (สำนักข่าวไทย, 2548)

- ธันวาคม พ.ศ. 2548 พล.ต.อ.ชุมพล มั่นหมาย ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ชี้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดเหตุไม่สงบใน อ.สุไหงปาดี รวมถึงพื้นที่ จ.นราธิวาส อย่างต่อเนื่องเป็นผลมาจากการปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติดทำให้เกิดการโต้ตอบ (สถานีโทรทัศน์ไอทีวี, 2548ข)

- จากเหตุการณ์คนร้ายยิง 2 สามีภรรยาชาวสวนยางที่ ต.ตันหยงลิมอ อ.ระแงง จ.นราธิวาส เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 ตำรวจสามารถจับกุมผู้ต้องหาได้ 5 คน จากการสอบสวนตำรวจระบุว่าหนึ่งในผู้ต้องหาเป็นหัวหน้ากลุ่มย่อยของขบวนการก่อความไม่สงบ โดยรับผิดชอบในหลายพื้นที่ของ จ.นราธิวาส และมีนายทุน

สนับสนุนการเงินอยู่เบื้องหลัง ซึ่งเป้าหมายของกลุ่มนี้ก็เพื่อข่มขู่ชาวบ้านให้ขายที่ดินในราคาถูกให้กับพรรคพวกของตนเอง หากใครไม่ยินยอมก็จะลอบทำร้าย (สถานีโทรทัศน์ช่อง 7, 2549; คมชัดลึก, 2549)

- 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ตำรวจจับกุมนายมะยายี กะเต็ง ประธาน อบต.บาเระใต้ อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส ในข้อหาเป็นผู้จ้างวานให้ผู้อื่นลอบวางเพลิงเผาโรงเรียนบ้านตันหยง เหตุเกิดเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม การจับกุมนายมะยายีสืบเนื่องมาจากก่อนหน้านี้เจ้าหน้าที่ได้ควบคุมตัวผู้ต้องหาลอบเผาโรงเรียนบ้านตันหยงซึ่งยอมรับสารภาพว่าถูกนายมะยายีว่าจ้าง 30,000 บาท ให้เผาโรงเรียนเพื่อที่นายมะยายีซึ่งมีอาชีพเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างจะได้รับเหมาก่อสร้างอาคารเรียนใหม่ (อาหมัด รามันห์ศิริวงศ์, แวดาโอะ ะไร, และรอชิดะห์ ปูซู, 2552)

- 20 ธันวาคม พ.ศ. 2555 เกิดเหตุคนร้ายบุกเผาสำนักงาน อบต. บาเจาะ อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส ในเวลาทำการ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาสเปิดเผยว่าจากการตรวจสอบที่เกิดเหตุคนร้ายมุ่งเผาเอกสารสำคัญบางอย่าง ตนเชื่อว่าสาเหตุน่าจะมาจากการทุจริตภายในสำนักงาน จึงจัดฉากว่าเป็นการก่อเหตุความไม่สงบเพื่อทำลายเอกสารต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ตรวจสอบการทุจริตได้ (สถานีโทรทัศน์ช่อง 7, 2550; ผู้จัดการออนไลน์, 2555)

แม้ว่าคำอธิบายของประเทศไทยต่อสังคมที่ว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุสำคัญมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมาย โดยมีนักการเมืองในพื้นที่เป็นตัวแสดงสำคัญที่อยู่เบื้องหลังจะฟังขึ้นเมื่อพิจารณาผ่านกรอบแนวคิดความรุนแรงต่อนักการเมืองอันมีสาเหตุจากการแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมือง แต่อย่างไรก็ดี คำอธิบายดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปต่อการอธิบายปัญหาไฟใต้ เนื่องจากรัฐไทยมักล้มเหลวในการพิสูจน์คำอธิบายเหล่านี้ในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งคำอธิบายที่ว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนมีความเชื่อมโยงกับการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผิดกฎหมายนั้นก็ยังเป็นประเด็นที่ต้องถกเถียง เนื่องจากงานวิชาการที่ศึกษาเจาะลึก BRN-Coordinate กลุ่มติดอาวุธที่ฝ่ายความมั่นคงเชื่อว่ามียุทธศาสตร์ที่มุ่งทำลายกลางสถานการณ์ความไม่สงบในปัจจุบัน เสนอว่าขบวนการดังกล่าวมีชุดความคิดที่ใช้ปลุกฝังมวลชนและสมาชิกที่ว่า ความป่วยไข้ทางสังคมในพื้นที่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของยาเสพติด บ่อนการพนัน สถานบันเทิงยามราตรี การค้าประเวณี สิ่งมีนเมา อาชญากรรม การคอร์รัปชัน การดุดกลืนทรัพยากรท้องถิ่น รวมทั้งการละทิ้งการดำเนินชีวิตตามแนวทางอิสลาม ล้วนเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการตกอยู่ภายใต้การปกครองโดยรัฐไทย และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอันแปลกปลอม (alien culture) ที่ทั้งรัฐและคนไทยนำพามาสู่ดินแดนปาตานี (Helbardt, 2011: 101-103, 115-120) จากจุดยืนทางอุดมการณ์ของ BRN-Coordinate ดังกล่าวจึงนำไปสู่ปรากฏการณ์ที่แหล่งอบายมุขต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกกำหนดเป็นเป้าหมายในการก่อความรุนแรง ตัวอย่างที่ชัดเจนคือเหตุการณ์ระเบิดครั้งใหญ่บ่อยครั้งต่อแหล่งอบายมุขและสถานบันเทิงยามราตรีในเมืองท่องเที่ยวอย่างสุโงโกะ-ลก (รุ่งรวี เกลิมศรีภิญโญรัช, 2556: 68) ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับคำอธิบายของตำรวจนายหนึ่งที่ว่าในพื้นที่ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของขบวนการเป็นพื้นที่ซึ่งปลอดอบายมุขและสิ่งผิดกฎหมาย ในทางกลับกันอบายมุขและสิ่งผิดกฎหมายกลับแพร่ระบาดในพื้นที่ซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมครอบงำของขบวนการ (ตำรวจ จ.ปัตตานี, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2564)

ยิ่งไปกว่านั้น จากฐานข้อมูลบันทึกการสอบปากคำของรัฐ พบว่า มีผู้ต้องสงสัยว่าเป็นสมาชิกขบวนการที่ถูกจับกุมน้อยเพียงประมาณ 1% เท่านั้นที่มีประวัติอาชญากรรม (criminal background) ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของแกนนำปีทหารของ BRN-Coordinate ที่ว่าการดึงเยาวชนในหมู่บ้านเข้าร่วมขบวนการของพวกเขาได้รับคำขอบคุณจากชาวบ้านเป็นอย่างมาก เนื่องจากปฏิบัติการดังกล่าวได้เปลี่ยนเยาวชนติดยาข้างถนนซึ่งเป็นที่หวาดกลัวของชาวบ้านให้กลายเป็นมิตรและผู้ศรัทธาในศาสนาอิสลาม (รุ่งวิ เฉลิมศรีภิญโญรัช, 2556: 69, 144) แม้ยังมีความไม่ชัดเจนอยู่มาก แต่ข้อมูลที่หยิบยกมาข้างต้นคงอาจเพียงพอที่จะสันนิษฐานคำอธิบายของรัฐที่ว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนเข้าไปพัวพันกับกลุ่มผลประโยชน์ ธุรกิจผูกพัน และรวมทั้งการแย่งชิงอำนาจระหว่างนักการเมือง เนื่องจากการกระทำเหล่านี้ย่อมทำลายตัวตนของขบวนการที่นิยามตนเองเป็นมุสลิมผู้ศรัทธาที่ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อระเบียบอิสลาม (Islamic order) และย่อมเป็นการทำลายฐานมวลชนสนับสนุนของขบวนการเสียเอง

จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2547-2562									จำนวนเหยื่อ	
	ยิง	ระเบิด	วางเพลิง	ก่อวินด้วย ความรุนแรง	โจมตี/ ปะทะ/ ซุ่มโจมตี	ทำร้าย ร่างกาย	ปล้นปืน	รวม	เจ็บ	ตาย
ความรุนแรงทั้งหมด	8,378	4,157	1,820	839	687	313	91	16,285	13,233	7,085
ความรุนแรงต่อนักการเมือง	966	103	93	39	46	9	46	1,302	470	684

ตาราง 1 สถิติจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2562 จากฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ Deep South Watch และสถิติจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงต่อนักการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี 2547-2562 รวบรวมจากฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และจากแหล่งข่าวอื่น ๆ ประกอบ

ยิ่งไปกว่านั้น คำอธิบายของรัฐไทยข้างต้นมีปัญหาอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากข้อมูลเชิงสถิติ กล่าวคือ จากตารางจะเห็นว่าท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2562 มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น 16,285 เหตุการณ์ ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวน 20,318 ราย โดยในจำนวนนี้เป็นความรุนแรงต่อนักการเมืองจำนวน 1,302 เหตุการณ์ และส่งผลให้มีเหยื่อความรุนแรงที่บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวน 1,154 ราย เมื่อเปรียบเทียบสถิติความรุนแรงทั้งสองประเภทจะสรุปได้ว่า จากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2562 เป็นความรุนแรงต่อนักการเมืองคิดเป็น 8% ของเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งหมด มีนักการเมืองบาดเจ็บและเสียชีวิตคิดเป็น 5.7% ของเหยื่อความรุนแรงทั้งหมด ข้อมูลเชิงสถิติข้างต้นบ่งชี้ว่าเมื่อพิจารณาปัญหาไฟใต้ผ่านปรากฏการณ์ความรุนแรงต่อนักการเมือง แม้นักการเมืองจะเป็นตัวแสดงสำคัญของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ แต่ข้อสรุปที่ว่าสาเหตุประการสำคัญของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่มาจากกลุ่มนักการเมืองและเครือข่ายดูจะเป็นคำกล่าวอ้างที่เกินจริง เนื่องจากมันมีน้ำหนักน้อยเกินไปต่อการอธิบายเหยื่อความรุนแรงอีก 94.3% และเหตุการณ์ความรุนแรงอีก 92% ที่เหลือของปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

สาเหตุความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2547-2562 (เหตุการณ์) ⁷	
เกี่ยวกับการแบ่งแยกดินแดน	14,557
ไม่สามารถระบุสาเหตุได้อย่างชัดเจน	4,225
อาชญากรรมทั่วไป (ไม่เกี่ยวกับสาเหตุที่ถูกระบุอื่น ๆ)	1,052
เกี่ยวข้องกับยาเสพติด	572
เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมือง	85
สาเหตุอื่น ๆ	16
เกี่ยวข้องกับการแย่งชิงทรัพยากร	5
รวม	20,512

รวบรวมจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

7 ข้อมูลทางสถิติในตารางนี้ประกอบด้วยประเภทความรุนแรงได้แก่ ยัง ระเบิด ปิดล้อมตรวจค้น วางเพลิง ก่อวินาศกรรม ความรุนแรง การก่อวินาศกรรมที่ใช้ความรุนแรง โจมตี/ปะทะ/ซุ่มโจมตี ก่อวินาศกรรม การทำให้เกิดความขัดข้องทางการสื่อสาร การคมนาคม ทำร้ายร่างกาย พบศพ ช่มชู้/คุกคาม ทำลายทรัพย์สินโดยไม่ใช้การวางเพลิง ปล้นทรัพย์ ปล้นอาวุธ ประทุรัง/ เติ้นขบวน ความรุนแรงสุดโต่ง ลักขโมย ฝ่าด่านตรวจ พบอาวุธ การลักพาตัว กักขังหน่วงเหนี่ยว พบรถต้องสงสัย ก่อจลาจล การซ้อมทรมาน และอื่น ๆ (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2562)

เมื่อพิจารณาจากสถิติสาเหตุของเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ตามการรายงานร่วมกันของทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครองที่ถูกรวบรวมโดยศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้พบว่า จากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งหมดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี 2547-2562 จำนวน 20,512 ครั้ง มีเพียง 572 ครั้งที่มีสาเหตุเกี่ยวข้องกับยาเสพติด 85 ครั้งเป็นเหตุการณ์เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมือง และมีเพียงจำนวน 5 ครั้งเท่านั้นที่มีสาเหตุเกี่ยวข้องกับการแย่งชิงทรัพยากร ทั้งหมดรวมกันคิดเป็น 3.2% ของเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งหมด ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าเมื่อพิจารณาจากข้อมูลเชิงสถิติต่อคำอธิบายของรัฐไทยจะเป็นคำกล่าวอ้างที่เกินจริงเพราะคำอธิบายดังกล่าวไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะอธิบายสาเหตุของเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ที่เหลืออีก 96.8%

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

แม้ว่าการทบทวนคำอธิบายของรัฐไทยต่อสังคมที่ว่า “สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุสำคัญมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผูกพันหมายโดยมีนักการเมืองในพื้นที่เป็นตัวแสดงสำคัญที่อยู่เบื้องหลัง” ผ่านการศึกษาปรากฏการณ์ความรุนแรงต่อนักการเมืองในพื้นที่โดยอาศัยกรอบแนวคิดความรุนแรงต่อนักการเมืองอันมีสาเหตุจากการแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจทางการเมืองจะทำให้ค้นพบว่าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความถึงพร้อมไปด้วยปัจจัยที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาในระดับผู้กระทำการ ทั้งปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยด้านทรัพยากรแห่งความรุนแรงหรือการพิจารณาในระดับเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง ตั้งแต่ลักษณะของรัฐ โครงสร้างทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ไปจนถึงลักษณะความเป็นชายแดนของพื้นที่ ปัจจัยในมิติต่าง ๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดน และส่งผลให้ความรุนแรงอันเกิดจากการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่อย่างสลับซับซ้อน

อย่างไรก็ดี ข้อสรุปที่รัฐไทยอธิบายต่อสังคมข้างต้นก็ไม่ได้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนมีความสัมพันธ์กับปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ผลประโยชน์ และธุรกิจผูกพันหมาย และที่สำคัญเมื่อพิจารณาจากข้อมูลเชิงสถิติ ไม่ว่าจะเป็นสถิติความรุนแรงต่อนักการเมืองในพื้นที่ในฐานะองค์ประกอบส่วนหนึ่งของสถานการณ์ความไม่สงบโดยภาพรวม หรือสาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ผู้ศึกษาพบว่าคำอธิบายของรัฐไทยข้างต้นมีน้ำหนักน้อยมากต่อการอธิบายว่าเป็นสาเหตุหลักของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

ข้อค้นพบของงานศึกษาชิ้นนี้ กำลังย้ำเตือนว่าคำอธิบายของทางการไทยกำลังพาสังคมไทยไปผิดทางหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสังคมไทยไม่ควรให้น้ำหนักมากเกินไปกับคำอธิบายซึ่งลดความเป็นการเมืองของปัญหาไฟใต้ หรือลดทอนปัญหาดังกล่าวให้ลอยห่างจากการรบกวนระเบียบอำนาจรัฐไทยไปอยู่ในอาณาบริเวณอาชญากรรมปกติ ส่วนข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการศึกษานี้น้อยน้อยที่สุดข้อมูลเชิงสถิติที่ว่าสาเหตุของเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สูงถึง 71% มาจากสาเหตุเกี่ยวกับการแบ่งแยกดินแดน (ดูตาราง) กำลังเรียกร้องให้สังคมไทย

การหันกลับทบทวนสาเหตุของปัญหาไฟใต้ด้วยชุดคำอธิบายว่าด้วยสงครามแบ่งแยกดินแดน ซึ่งเท่ากับเป็น
การเพิ่มความเป็นการเมืองสูงให้กับปมปัญหาดังกล่าว และดึงปมปัญหาดังกล่าวให้ถอยห่างจากอาณาบริเวณ
อาชญากรรมปกติมาอยู่ในพื้นที่ซึ่งรบกวนระเบียบอำนาจรัฐไทย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ข่าวสด. (12 เมษายน 2547ก). ยิ่งก้านัน-รตต.ฆ่าปาดคอ3ศพ. *ข่าวสด*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=6284 (สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2563).
- ข่าวสด. (21 พฤศจิกายน 2547ข). ปาบีมถล่ม6จุดป่วนปัดตานี. *ข่าวสด*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=14648 (สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2563).
- ข่าวสด. (15 พฤศจิกายน 2548). ฆ่าผู้เมีย 2 ศพหมายจับเพิ่ม 40 แก๊งยาเสพติดใต้. *ข่าวสด*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=30367 (สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2563).
- คมชัดลึก. (2 กุมภาพันธ์ 2548). มช. รับยิงหัวคะแนนทำเสียงหายวับ. *คมชัดลึก*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=17304 (สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2563).
- คมชัดลึก. (7 เมษายน 2550). ศอ.บต.เร่งคัดเลือกกมธ.ร่วมแก้ไฟใต้ ปานเทพชี้ต้นตอเยาวชนถูกครอบงำ. *คมชัดลึก*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=51627 (สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2563).
- คมชัดลึก. (3 พฤษภาคม 2549). รวบ 5 โจรใต้ดักยิงเหยื่อฮึดสู้จนมุมเปิดเทอมวุ่นขาดครู. *คมชัดลึก*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=37151 (สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2563).
- นัฐกร วิทิตานนท์. (7 มีนาคม 2554). การลอบสังหาร” ในการเมืองท้องถิ่นไทย: ในรอบทศวรรษ (พ.ศ.2543- 2552). *ประชาไท*. เข้าถึงจาก <https://prachatai.com/journal/2011/03/33416> (สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2562).
- ไทยรัฐออนไลน์. (23 กรกฎาคม 2562). บุกยิตทรัพย์ สจ.นราฯ เอเยนต์ค้ายาข้ามชาติรายใหญ่ มูลค่ารวม 50 ล้าน. *ไทยรัฐออนไลน์*. เข้าถึงจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/south/1621135> (สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2563).
- นักศึกษาลัทธิสุทธประศาสน์บัตรชั้นสูง “การส่งเสริมสันติสุข” รุ่นที่ 1. (2552). รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี. (กรุงเทพฯ: สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า).
- นันทวรรณ ภู่อ่าง. (2521). *ปัญหาชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมนักข่าวแห่งประเทศไทย).

- ผู้จัดการออนไลน์. (21 มิถุนายน 2548ก). กอ.สสจ.ชต. แกล้งข่าวผ่านดาวเทียม เปิดโอกาสสื่อชัก
ปัญหาไฟใต้. *ผู้จัดการ*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=24059 (สืบค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2563).
- ผู้จัดการออนไลน์. (15 ธันวาคม 2548ข). คงศักดิ์ยืนไม่จืดฉากอ้างมีคนจ้องโจมตี – ยกคดี นัจมุดดิน สู้ทาง
กม.ดีสุด. *ผู้จัดการ*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=31845 (สืบค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2563).
- ผู้จัดการออนไลน์. (9 ตุลาคม 2549). นราฯเข้มนำเด็ก-แรงงานต่างด้าวค้าประเวณี ย้ำเอาผิดตามกฎหมาย.
ผู้จัดการ. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=43673
(สืบค้นเมื่อ 13 กันยายน 2563).
- ผู้จัดการออนไลน์. (8 มีนาคม 2550ก). รวบเครือข่ายค้ายาข้ามชาติ จนท.ด่านเบตงสุดสสขบร่วมขบวนการ.
ผู้จัดการ. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=49804
(สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2563).
- ผู้จัดการออนไลน์. (11 เมษายน 2550ข). พตท.แฉนักการเมืองท้องถิ่นค้ายาเสพติด-เป็นแนวร่วมป่วนใต้.
ผู้จัดการ. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=51857
(สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2563).
- ผู้จัดการออนไลน์. (10 เมษายน 2550ค). โฆษก ทบ. นำสื่อขึ้น ฮ.สำรวจม็อบบันนังสตา - ชีคาร์บอมบ์
นายก อบต.เชื่อนบางลาง เป็นฝีมือแนวฐานการเมืองนายกเก่า. *ผู้จัดการ*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=51781 (สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2563).
- ผู้จัดการออนไลน์. (21 ธันวาคม 2555). เรียกข้าราชการ และลูกจ้าง อบต.บาเจาะ สอบเครียด มุ่งเผา
ทำลายเอกสาร. *ผู้จัดการ*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=126929 (สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2563).
- มติชน. (31 กรกฎาคม 2547). บุกรายคนร้ายป่วนใต้เจอไม้เถื่อน. *มติชน*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=10279 (สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2563).
- มติชน. (25 พฤศจิกายน 2548). ผบทบ.ชี้ฆ่าตัดคอได้แพ้ชนะร้ายรุ่น ระบุหน่วยอาร์เคเคอยู่เบื้องหลัง.
มติชน. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=30878
(สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2563).
- แม็กกาโก, ดันแคน. (2555). *ฉีกแผ่นดิน: อิสลามและปัญหาความชอบธรรมในภาคใต้*.
(กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ).
- รอมฎอน ปันจอร์. (2558). *การเมืองของถ้อยคำในชายแดนใต้/ปาตานี: การประกอบสร้าง "สันติภาพ" ในความขัดแย้งชาติพันธุ์การเมือง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รายการต่างคนต่างคิด. (2558). ตอน เปิดปม “คาร์บอนบัสสมุย” ใครได้-ใครเสีย?. *อมรินทร์ทีวี*.

เข้าถึงจาก <https://www.youtube.com/watch?v=8B6mXljFzo> (สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2562).

รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. (2556). *ถอดความคิดขบวนการเอกราชปาตานี*.

(ปัตตานี: โครงการจัดพิมพ์ deepbook).

สถานีโทรทัศน์ช่อง 7. (13 พฤศจิกายน 2548). ทลายเครือข่ายยาเสพติด หนุนก่อการร้ายได้.

สถานีโทรทัศน์ช่อง 7. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=30299 (สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2563).

สถานีโทรทัศน์ช่อง 7. (21 ธันวาคม 2555). เผาอบต.บาเจาะ ทำลายหลักฐาน. *สถานีโทรทัศน์ช่อง 7*.

เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=126950
(สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2563).

สถานีโทรทัศน์ช่อง 7. (3 พฤษภาคม 2549). ผู้ต้องหาที่ยิงสองสามีภรรยาชาวสวนยาง ที่ จ.นราธิวาส

ให้การรับสารภาพแล้ว. *สถานีโทรทัศน์ช่อง 7*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=37159 (สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2563).

สถานีโทรทัศน์ไอทีวี. (23 กุมภาพันธ์ 2547). ยิงอดีตทหารค่ายอิงคยุทธคาบ้านพักในปัตตานี.

สถานีโทรทัศน์ไอทีวี. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=4562 (สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2563).

สถานีโทรทัศน์ไอทีวี. (14 พฤศจิกายน 2548ก). มท.1ระบุผู้ต้องหาเสพติดที่จับได้เกี่ยวไม่สงบได้.

สถานีโทรทัศน์ไอทีวี. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=30355 (สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2563).

สถานีโทรทัศน์ไอทีวี. (22 ธันวาคม 2548ข). พล.ต.อ.ชุมพลชี้แจงจับกุมคนร้ายมาจากการปราบยาเสพติด.

สถานีโทรทัศน์ไอทีวี. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=32211 (สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2563).

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5). (6 มิถุนายน 2552). ผบ.สส.วอนขอเวลา จนท.ปฏิบัติงาน 3 จว.

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5). เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=79446 (สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2563).

สำนักข่าวไทย. (11 กุมภาพันธ์ 2547). แผนแผนบึ้มได้คลังแสงทหาร ทักษิณ โวยมีคนไม่ให้จบ.

เอ็มเว็บนิวส์. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=4118
(สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2563).

สำนักข่าวไทย. (29 พฤษภาคม 2548). กอ.สสจ.ชต.ชี้ผลสอบเหตุไม่สงบมีการฉวยโอกาสครั้งหนึ่ง.

โทรทัศน์ช่อง 9. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=22930 (สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2563).

- สำนักข่าวอิศรา. (24 สิงหาคม 2549). วิเคราะห์ต้นตอและทางออกเหตุไฟใต้ผ่านมุมมองทหารพิทักษ์
ทรัพยากร. *สำนักข่าวอิศรา*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=41844 (สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2563).
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2527). *สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน: เจื่อนไขทางการเมืองที่นำไปสู่
การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์).
- ศูนย์ข่าวภาคใต้. (2 กันยายน 2561). ไม่พลิก! “บิ๊กเดฟ” นั่งแม่ทัพ 4 คนใหม่ กับความท้าทายในการกิจ
ดับไฟใต้. *สำนักข่าวอิศรา*. เข้าถึงจาก <https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/69113-dave.html> (สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2563).
- เหมือนฝัน สงชัย. (23 กุมภาพันธ์ 2547). ขก.แฉตัวแสบขายปืนพตอ.-พอ.ทักษิณค้ายเหล็กปล้นปืน
บิ๊กแอดยังกร้าวตาต่อตา. *บ้านเมือง*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=4751 (สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2563).
- อารง สุทธาสาสน์. (2519). *ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. (กรุงเทพฯ: บริษัทพิทักษ์ประชา).
- อาหมัด รามันห์ศิริวงศ์, แวดาโอ๊ะ หะไร, และรอซิดะห์ ปูซู. (2 กันยายน 2552). มอเตอร์ไซค์บอมบ์ 2
ครั้งใน 2 วัน วิสามัญก๊วนอัมรัน มิงจับประธาน อบต.จางเภาโรงเรียน. *สำนักข่าวอิศรา*.
เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=82017
(สืบค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2563).
- เอกรินทร์ ต่วนศิริ. (2561). *รายงานการวิจัย บทบาทนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตพื้นที่ความรุนแรง
ของจังหวัดชายแดนภาคใต้*. สนับสนุนโดยงบประมาณแผ่นดิน (แผนบูรณาการวิจัยและ
นวัตกรรม) สำนักอธิการบดี วิทยาเขตปัตตานี.
- INN. (1 กุมภาพันธ์ 2548). ล่ามือยิงอบจ.ยะลา หัวคะแนนพรรคมหาชน. *INN*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=17243 (สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2563).
- INN. (4 ธันวาคม 2550). ฉก.สงขลา ปิดล้อมเขาแดง พบไม้เถื่อนอื้อ. *INN*. เข้าถึงจาก https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=62880 (สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2563).

ภาษาอังกฤษ

- Helbardt, Sascha. (2011). *Deciphering Southern Thailand's Violence: Organisation and Insurgent Practices of BRN-Coordinate*, Ph.D dissertation, University of Passau.
- Jitpiromsri, Srisompob, and McCargo, Duncan. (2010). "The Southern Thai Conflict Six Years On: Insurgency, Not Just Crime," *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, 32(2): 156-183.
- Kongkirati, Prajak. (2013). *Bosses, Bullets, and Ballots: Electoral Violence and Democracy in Thailand, 1975-2011*. Ph.D. dissertation, The Australian National University.
- Liow, Joseph Chinyong. (2006). "International Jihad and Muslim Radicalism in Thailand? Toward an Alternative Interpretation", *Asia Policy*, 2: 89-108.
- Pitsuwan, Surin. (1982/1985). *Islam and Malay nationalism: A case study of Malay-Muslims of southern Thailand*, Ph.D. dissertation, Harvard University.
- Weber, Max, Gerth, H.H. & Mills, C. Wright, editor. (1946). *From Max Weber: Essays in sociology*. (New York: Oxford University Press).

สัมภาษณ์

ตำรวจ สังกัดหน่วยงานใน จ.ปัตตานี. (10 เมษายน 2564).